

Ondernemend Den Haag: veelzijdigheid troef

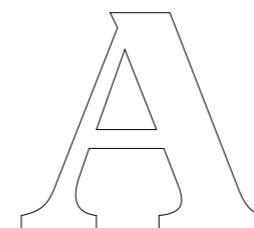
Het Haagse *BEDRIJFSLEVEN* blinkt uit in veelzijdigheid. Van multinationals tot hippe startups, ze maken allemaal onderdeel uit van het stadsbeeld en de bloeiende kenniseconomie. En dat allemaal in een compact, eigentijds centrum met alle ruimte voor ontmoeting. Voor ondernemers die dromen van invloed en innovatie is Den Haag dan ook the *place to be!*

TEKST — Petra Pronk
FOTOGRAFIE — Peter van Aalst

01 Skyline Den Haag

02 De Monarch

Als het gaat om bedrijvigheid heeft Den Haag een mooi track record. Van eerbiedwaardige 100-plussers tot piepjonge startups en alles daar tussenin. Het gevolg van een goed vestigingsklimaat en een duidelijke visie op modern ondernemen. Er zijn een kleine 50.000 bedrijven in Den Haag gevestigd, waarvan 363 organisaties met meer dan 100 man. De gemeente doet er alles aan om die optimaal te faciliteren en te investeren in kennis en talent. Daarbij verschuiven de accenten. Het aantal ambtenaren daalt, maar de nieuwe economie geeft de stad een flinke boost. De inzet is gericht op versterking van de economische structuur via de clusters Vrede en Recht, The Hague Security Delta (HSD), Finance & Legal, IT/Tech en Energie. Kansen liggen er ook in de verbindingen (crossovers) tussen Smart City en big data voor toepassing bij vraagstukken rondom vrede en recht en arbitrage. Ook nieuwe thema's als Food & Water en Zorg worden verkend. Daarnaast is het toerisme met 32 miljoen bezoekers en zo'n 1,5 miljoen overnachtingen per jaar een belangrijke pijler onder de Haagse economie.

Vrede en recht

Het thema Vrede en Recht past in een lange traditie. Het bouwen aan een rechtvaardige en vreedzame wereld zit in de genen van de stad. De *'city without walls'* herbergt dankzij haar open karakter veel internationale organisaties die zich bezighouden met vrede en recht zoals het internationaal Gerechtshof, OPCW, het International Criminal Court, Europol, Eurojust en NATO Communications and Information Agency. Den Haag is ook de tweede VN-stad in de wereld. Zo heeft bijvoorbeeld UNICEF Nederland hier zijn hoofdkantoor.

'Het thema Vrede en Recht past in een lange traditie.'

Directeur Suzanne Laslo: 'UNICEF Nederland heeft voor Den Haag gekozen vanwege de betaalbaarheid van de locatie, de bereikbaarheid voor medewerkers en samenwerkingspartners, de nabijheid van ministeries en parlement, en de mogelijkheden die de kantoorlocatie bood voor flexibel werken. De nabijheid van de ministeries en het parlement is voor ons belangrijk. UNICEF Nederland

streeft ernaar politiek en overheid zo te beïnvloeden, dat zij maatregelen realiseren die het belang van kinderen dienen.'

Dit thema is overigens meer dan een mooi uithangbord. Vrede en Recht is ook een serieuze economische drijver. Volgens onderzoeksbureau Decisio herbergt de regio 370 internationale non-profit organisaties, >

‘Nu we in de stad zitten, ontdekken we steeds meer voordelen.’

03 Caballero fabriek

zowel gouvernementele (bijvoorbeeld consulaten en ambassades) als non-gouvernementele (NGO's). De economische betekenis daarvan is groot. In totaal levert het internationale cluster ruim 5,2 miljard op aan bestedingen en met zo'n 37.000 banen is het de belangrijkste banenmotor voor Den Haag.

Internationals

Behalve non-profitorganisaties zitten er ook ruim 440 internationale bedrijven in Den Haag. De WFIA (West-Holland Foreign Investment Agency) helpt de gemeente om internationale bedrijven en organisaties te behouden of aan te trekken die zich blijvend willen vestigen in de regio. Internationals kiezen volgens WFIA voor Den Haag omdat de stad hoog scoort op infrastructuur (digitaal en fysiek), markt, een aantrekkelijk en competitief fiscaal klimaat, de strategische centrale locatie en een goede kwaliteit van leven. Ook de nabijheid van de overheid is een plus, net als de stabiele politieke en juridische omgeving. Dankzij het grote aanbod internationale scholen, de rust en het strand, is het ook voor expat-gezinnen met kinderen een prettige stad.

In 2016 hebben zich 49 buitenlandse bedrijven in Den Haag gevestigd. De grootste nieuwkomer is Jacobs. Deze beursgenoteerde technische dienstverlener verhuisde in 2016 zijn Europese hoofdkantoor van Leiden naar het Haagse Beatrixkwartier. Dat zorgde voor 1.100 extra arbeidsplaatsen. Jelle Nederstigt, VP Operations Netherlands bij Jacobs: ‘We kozen voor ons nieuwe pand in het Beatrixkwartier vanwege de gunstige ligging voor ons bedrijf ten opzichte van onze klanten en belangrijke zakenpartners. Ook de duurzaamheidsprestaties van het gebouw speelden mee. Dit is het eerste gerenoveerde pand in Nederland dat LEED Platinum certificatie heeft behaald. Nu we in de stad zitten, ontdekken we steeds meer voordelen. Onze medewerkers maken meer gebruik van het openbaar vervoer, we hebben nieuwe zakelijke contacten gelegd en omdat instroom van nieuw talent belangrijk voor ons is, is de nabijheid van de Haagse Hogeschool ook heel handig.’

Transformatie

Uiteraard speelt Den Haag ook volop in op de nieuwe economie. De stad faciliteert allerlei bedrijven die met

— WAAROM IN DEN HAAG?

Capriole Café: ‘Al meer dan 10 jaar is onze koffiegroothandel gevestigd in Den Haag. Dat ons koffierestaurant Capriole Café ook in Den Haag zou komen, stond buiten kijf. We zitten verstopt op een van de meest bijzondere plekjes van de stad: aan de Fokkerhaven op de Binckhorst in een oude verffabriek die we helemaal gerenoveerd hebben. De Binckhorst heeft een rauw randje dat prima past bij ons koffiemarkt.’ (Pascal Ultee, eigenaar)

Caballero Fabriek Binckhorst: ‘De Caballero Fabriek is dankzij zijn industriële en transparante uitstraling een culturele en innovatieve broedplaats. De Binckhorst wordt de komende jaren de hotspot in Den Haag voor creatieve en innovatieve ondernemingen (startups) en hun bezoekers. De locatie, net buiten het centrum maar toch centraal gelegen en goed bereikbaar vanaf snelweg en station, maakt het een ideale vestigingsplaats voor uiteenlopende bedrijven.’ (Wesley Binken, manager)

Cybersprint: ‘Cybersprint doet aan digital risk monitoring. Wij bewaken voor onze klanten (banken en overheidsorganisaties) hun digitale risico's, van websites tot social media. Dat is een heel nieuw domein. Wereldwijd zijn er maar zes grote spelers, en wij zijn als kleine startup (acht medewerkers) de enige in Europa op dit terrein. We hebben grote groeiambities, daarom zitten we ook op de HSD Campus. Voor security moet je niet in Amsterdam zijn, maar in Den Haag. Hier zitten alle belangrijke samenwerkingspartners; en securityclusters uit de hele wereld komen kijken hoe wij het hier doen. Dat maakt de HSD Campus de perfecte plek om te netwerken en langdurige relaties op te bouwen. De HSD is echt een enorm krachtig netwerk.’ (Pieter Jansen, mede-oprichter)

Wolk Company: ‘Wij ontwikkelen een draagbare airbag riem die ouderen beschermt tegen letsels bij vallen. Als kleine startup werken wij samen met partijen zoals de TU Delft en andere ontwikkelaars. De locatie in WTC The Hague is voor ons ideaal. Vlakbij Delft met al zijn technische kennis, en allerlei regionale en nationale financieringsmogelijkheden om de hoek. Dat is een belangrijk voordeel. Het feit dat we in Den Haag zitten heeft gemaakt dat we sneller konden schakelen, waardoor we nu vermoedelijk binnen vier jaar ons product in de markt kunnen zetten.’ (Filippo van Hellenberg Hubar, mede-oprichter)

‘We hebben allemaal skateboards op kantoor.’

RODERICK CREMERS
eigenaar Fresh Bridge

vernieuwende concepten en businessmodellen traditionele sectoren behoorlijk opschudden. Bedrijvigheid krijgt alle ruimte in het Central Innovation District en daarbuiten. Transformatie is daarbij een sleutelwoord. De stad Den Haag heeft 4 miljoen vierkante meter kantooroppervlakte, maar veel van die ruimte is ontworpen voor het verleden. De moderne ondernemer stelt andere eisen aan kantoorruimte. Die wil creatieve hotspots dichtbij het OV. Plekken waar wonen, werken en recreëren moeiteloos in elkaar overlopen en die uitnodigen tot informeel contact bij een goede kop koffie. Daarom wordt incurante kantoorruimte op grote schaal getransformeerd. Een mooi voorbeeld is de oude Caballero fabriek (CabFab) op de Binckhorst. Na renovatie het onderkomen van zo'n 100 bedrijven in de creatieve sector. >

‘De moderne ondernemer stelt andere eisen aan kantoorruimte.’

‘Nu we in de stad zitten, ontdekken we steeds meer voordelen.’

JELLE NEDERSTIGT

VP Operations
Netherlands bij Jacobs

Visitekaartje

Een van die bedrijven is Fresh Bridge, dat tekenet voor de sociale media voor A-merken zoals DSM, SNS, Landal Greenparks en ANWB. Voor oprichter Roderick Cremers is de CabFab het ideale onderkomen: representatief, centraal gelegen en gezellig. De ondernemers werken veel en makkelijk samen. Het contact gaat letterlijk en figuurlijk *smooth*. Cremers: ‘De vloer is hier glad en we hebben allemaal skateboards op kantoor. Gewoon even naar een collega skaten is makkelijker dan in je auto moeten stappen voor overleg.’ De mix van gevestigde bedrijven en startups staat garant voor levendige interactie. Daardoor verzorgt Fresh Bridge nu websites en sociale media voor collega-bedrijven in het complex en ook weer voor hun klanten. Zo werft het huurders voor The New Farm, een spannend project met *vertical urban farming* in de oude Philips-fabriek. Een staaltje innovatie waar Europa met ingehouden adem naar kijkt. Ook heeft Cremers samen met een sportmarketingbureau in de CabFab een nieuw bedrijf opgezet: Sport-

‘Aan twee kanten omgeven met water is het zomers heerlijk toeven op het terras.’

— **MAMA KELLY:**
HIPVOOR IEDEREEN

Urban bistro *MaMa Kelly*, gevestigd in het oude Ketelhuis van de voormalige Caballero Fabriek, is met stip de hotspot op de Binckhorst. Aan twee kanten omgeven met water is het zomers heerlijk toeven op het terras. Mede-eigenaar Rein Rambaldo (ook eigenaar van ontwerp bureau De Horecafabriek) heeft het pand zelf gerenoveerd met behoud van de industriële sfeer. De menukaart is in stijl met de omgeving: basic maar stijlvol en met oog voor detail. Een nogal on-Haags concept, en dat was precies de bedoeling. ‘Ik wilde horeca neerzetten met een ander gezicht. Tegelijkertijd fungeert het pand als showroom voor mijn ontwerpwerk. Hier zie je precies waar De Horecafabriek sterk in is en dat wij van een C-locatie een A-locatie kunnen maken.’

MK fungeert als trekpleister voor ondernemers in de omgeving. Zo is er veel klandizie vanuit het grote KPN-kantoor en bestaat er een goede verstandhouding met de ondernemers in Caballero Fabriek. ‘We versterken elkaar. Het is echt een omgeving waarin mensen elkaar opzoeken. Heel leuk om daar een rol in te spelen! Veel vastgoedmensen en ambtenaren komen langs om hier de kunst van ons concept af te kijken, en iedereen is van harte welkom. Wij hebben niets te verbergen.’

Behalve ondernemers weten ook gewone Hagenaars en dagjesmensen MaMa Kelly te vinden. De plek mag dan hip zijn, het publiek is dat voor het overgrote deel niet - en dat is precies wat Rambaldo graag ziet. ‘Het is gevaarlijk om je helemaal te richten op één doelgroep, bijvoorbeeld hipsters en mensen die komen om gezien te willen worden, want die vinden in no time iets anders weer hipper. Ik heb bewust gekozen voor een steady maar vooral leuk publiek, omdat ik wil dat mensen over 2, 3 jaar nog steeds komen - en dat slaat aan. Er komt hier van alles, van oude Hagenezen die nog in de fabriek gewerkt hebben tot gezinnen met kinderen. Iedereen vindt het leuk om naar een hippe plek te gaan.’ De fotobooth met NEON - Guess where I am? - is een hit. ‘Het zijn vooral ook de oudere mensen die vragen of we even een selfie van ze willen maken voor hun kleinkinderen: één keer raden waar oma is? Dat is voor mij ondernemen: alleen datgene doen wat je leuk vindt’, lacht Rambaldo.

Vibes Digital. ‘Dat groeit als een dolle. We werken o.a. voor NOC*NSF, KNLTB en de Amstel Gold Race. Ik vind het echt tof om zo bezig te zijn. Als het niet hoeft, ga ik hier niet meer weg.’

Kruisbestuiving

Voor Home for Digital (coworking space voor digitale werkers) is het faciliteren van samenwerken zelfs core business. ‘Voor veel ondernemers is het een mooi alternatief voor het eenzame zolderkamertje, maar er zijn ook mensen die specifiek voor coworking kiezen omdat het deuren voor ze opent’, zegt community manager Sharon Martens. ‘Thuiszitten doet niks voor je business, terwijl deze omgeving uitnodigt tot ontmoeting en samenwerken. Zo heb ik onlangs een bewoner gevraagd een workshop te organiseren voor alle bewoners. Dat beviel goed. Na afloop heeft ze al direct vervolgspraken gemaakt met members voor een vervolgtraject.’ De kruisbestuiving beperkt zich niet tot coworkers. Doordat Home for Digital ook vergaderruimtes verhuurt aan ex- >

04 De Werkfabriek op bedrijventerrein de Binckhorst

05 MaMa Kelly

‘Een staaltje innovatie waar Europa met ingehouden adem naar kijkt.’

06 Centraal station

07 De Haagse Poort

terne bedrijven, is er ook levendig contact met de buitenwereld. Sharon Martens: 'Vaak zijn dat gevestigde bedrijven die zelf minder spectaculaire kantoren hebben en zoeken naar een creatieve plek om te vergaderen of aan een project te werken. Zo heeft Nationale Nederlanden hier een keer voor zes weken in huis gezeten. In die tijd liepen ze geregeld binnen om te vragen of de digitals even mee wilden denken.' Ook het sociale aspect is belangrijk, stelt Martens. 'Daarom doen we ook buiten het werk dingen met elkaar, zoals bootcamp. We willen echt een thuis creëren voor onze digitals.'

Q42

Q42 zit op een andere hippe hotspot: het Laakkwartier. Hier werken nerds, zoals ze zichzelf noemen, maar dan wel een speciaal soort nerds: met hart voor de gebruiker. 'Hier zitten mensen die verliefd zijn op de eindgebruiker. Wij houden erg van programmeren, maar het gaat erom wat je met die techniek kunt *doen*', zegt Chris Waalberg, een van de eigenaren. Het bedrijf gebruikt zijn expertise om de grote uitdagingen van vandaag aan te gaan met 'toffe tech' zoals games en drones. Hoewel Q42 al vele jaren bestaat, staat het met twee benen in de nieuwe economie en voorziet het allerlei startups van flitsende technologie, van apps tot websites. Voor zo'n bedrijf is de 'The Globe', pal naast Hollands Spoor, ideaal. 'Wij doen alles met het OV, dus dan zit je hier goed. Ook hebben we veel contact met de Haagse Hogeschool om de hoek.' Toch oriënteert Q42 zich op een ander onderkomen. De reden: het groeit uit zijn jasje. Behalve een groter pand staat ook meer contact met startups en scholen op het wensenlijstje. Chris Waalberg zoekt de 'startup vibe'. 'Creatieve dwarsverbanden zijn inherent aan ons werk. Met elke klant betreden we nieuwe werelden. Zo zijn we nu bezig met

— NEW KIDS ON THE BLOCK

Veel internationals kiezen voor Den Haag vanwege het goede vestigingsklimaat. Een paar nieuwkomers aan het woord.

HGF: 'De aanwezigheid van het Europees Octrooi Bureau, Dutch Patent Centre, Benelux Office for Intellectual Property en andere belangrijke instanties betekent dat Den Haag in het Europese centrum de regio is voor intellectueel eigendom. De keuze voor Den Haag was daarom relatief eenvoudig. Den Haag wint het van steden als Amsterdam of Brussel als het gaat om innovatie of infrastructuur.'
(Achim Krebs, partner)

Voltia: 'Nederland is de logistieke hoofdstad van Europa en Den Haag is een internationale stad gelegen in het midden daarvan. Wij zitten midden tussen Schiphol Airport en Rotterdam The Hague Airport en dichtbij talloze potentiële klanten in de Randstad. Ons nieuwe Benelux-kantoor is op loopafstand van openbaar vervoer en ook dicht bij de snelweg, dus onze klanten kunnen makkelijk op bezoek komen en onze eVans kunnen snel worden ingezet. Dit is de perfecte setup voor ons bedrijf.'
(Manolo de la Fuente, Benelux Regional Manager)

Lanetix: 'De beslissing voor Den Haag is gebaseerd op het positieve vestigingsklimaat en de steun van de WestHolland Foreign Investment Agency (WFIA) en de gemeente Den Haag. Ook de toegang tot twee belangrijke Europese luchthavens binnen 30 minuten heeft bijgedragen tot de beslissing. Lanetix waardeert de voortdurende steun van de gemeente en de WFIA, met name hun pogingen de toegang tot talent zeker te stellen en Lanetix in contact te brengen met andere startups in de regio.'
(Marc Heeren VP & GM Europe, Middle East and Africa)

autonoom vliegende drones om ingezet te worden tegen stroperij. Contacten met mensen die anders denken zijn verrijkend en leerzaam en kunnen op verrassende wijze bijdragen aan het eindproduct. Die kruisbestuiving is zeer waardevol. Als alle plannen voor de Binckhorst doorgaan, zou dat voor ons een serieuze locatie kunnen zijn.'

Combinatie

InnovationQuarter, de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor Zuid-Holland, weet alles van de kracht van samenwerking. Succesvolle innovaties en concepten zijn vaak het gevolg van een verrassende mix van partijen, sectoren en technologieën. InnovationQuarter speelt daarop in door buitenlandse bedrijven aan te

'Den Haag wint het van steden als Amsterdam of Brussel als het gaat om innovatie of infrastructuur'

ACHIM KREBS
partner bij HGF

'Het is vaak de combinatie van mensen en bedrijven die zorgt voor een groeisprint.'

trekken, te investeren in jonge innovatieve en snelgroeiende bedrijven en samenwerkingsverbanden te smeden. 'Startups zijn een belangrijke schakel in de economie, maar zeker niet de enige', stelt directeur Rinke Zonneveld. 'Het is vaak de combinatie van mensen en bedrijven die zorgt voor een groeisprint. We zien fantastische innovatieve MKB-bedrijven die niemand kent, de zogenaamde *'hidden champions'*,

maar ook veel mooie startups die doorgroeien, al is hun aantal beperkt. Daarnaast zien we grote bedrijven die volop bezig zijn met vernieuwing, net zoals kennisinstellingen. Het gaat om het samenspel. We hebben in Den Haag prachtige initiatieven lopen. Zo kijken we bijvoorbeeld met securitybedrijven naar veiligheidsissues in de Rotterdamse haven, loopt er een project rondom 3D printing in de maritieme sector, en is er een consortium actief met het kweken van hoogwaardige groente en fruit ter preventie van ziektes. Daarnaast zijn we ook in zee gegaan met een vooruitstrevende cardioloog van het Hagaziekenhuis die de hartchirurgische operatiekamer van de toekomst heeft ontworpen.' Die diversiteit is volgens Zonneveld kenmerkend voor het innovatieve klimaat van Den Haag. 'De stad opereert in de volle breedte, maar de meest veelbelovende innovaties zitten in de hoek van (cyber)security en engineering in olie en gas. Verder zit er een spannende cluster op Ypenburg: smart materials en composieten. Allemaal fantastische bedrijven die volop bezig zijn met vernieuwing.' ●

